



Bacheloroppgave

ADM650 Jus og administrasjon

Hvordan god er tilretteleggelsen i Namsos kommune?

Eva Skomsvold Hauan

Totalt antall sider inkludert forside: 24

Molde, 21.Mai 2012



Obligatorisk egenerklæring/gruppeerklæring

Den enkelte student er selv ansvarlig for å sette seg inn i hva som er lovlige hjelpemidler, retningslinjer for bruk av disse og regler om kildebruk. Erklæringen skal bevisstgjøre studentene på deres ansvar og hvilke konsekvenser fusk kan medføre. Manglende erklæring fritar ikke studentene fra sitt ansvar.

Du/ dere fyller ut erklæringen ved å klikke i ruten til høyre for den enkelte del 1-6:		
1.	Jeg/vi erklærer herved at min/vår besvarelse er mitt/vårt eget arbeid, og at jeg/vi ikke har brukt andre kilder eller har mottatt annen hjelp enn det som er nevnt i besvarelsen.	<input checked="" type="checkbox"/>
2.	Jeg/vi erklærer videre at denne besvarelsen: <ul style="list-style-type: none">• ikke har vært brukt til annen eksamen ved annen avdeling/universitet/høgskole innenlands eller utenlands.• ikke refererer til andres arbeid uten at det er oppgitt.• ikke refererer til eget tidligere arbeid uten at det er oppgitt.• har alle referansene oppgitt i litteraturlisten.• ikke er en kopi, duplikat eller avskrift av andres arbeid eller besvarelse.	<input checked="" type="checkbox"/>
3.	Jeg/vi er kjent med at brudd på ovennevnte er å <u>betrakte som fusk</u> og kan medføre annullering av eksamen og utestengelse fra universiteter og høgskoler i Norge, jf. Universitets- og høgskoleloven §§4-7 og 4-8 og Forskrift om eksamen §§14 og 15.	<input checked="" type="checkbox"/>
4.	Jeg/vi er kjent med at alle innleverte oppgaver kan bli plagiatkontrollert i Ephorus, se Retningslinjer for elektronisk innlevering og publisering av studiepoenggivende studentoppgaver	<input checked="" type="checkbox"/>
5.	Jeg/vi er kjent med at høgskolen vil behandle alle saker hvor det forligger mistanke om fusk etter høgskolens retningslinjer for behandling av saker om fusk	<input checked="" type="checkbox"/>
6.	Jeg/vi har satt oss inn i regler og retningslinjer i bruk av kilder og referanser på biblioteket sine nettsider	<input checked="" type="checkbox"/>

Publiseringsavtale

Studiepoeng: 15

Veileder: Georg Inge Panzer

Fullmakt til elektronisk publisering av oppgaven

Forfatter(ne) har opphavsrett til oppgaven. Det betyr blant annet enerett til å gjøre verket tilgjengelig for allmennheten (Åndsverkloven, §2).

Alle oppgaver som fyller kriteriene vil bli registrert og publisert i Brage HiM med forfatter(ne)s godkjenning.

Oppgaver som er unntatt offentlighet eller båndlagt vil ikke bli publisert.

Jeg/vi gir herved Høgskolen i Molde en vederlagsfri rett til å gjøre oppgaven tilgjengelig for elektronisk publisering:

ja nei

Er oppgaven båndlagt (konfidensiell)?

ja nei

(Båndleggingsavtale må fylles ut)

- Hvis ja:

Kan oppgaven publiseres når båndleggingsperioden er over?

ja nei

Er oppgaven unntatt offentlighet?

ja nei

(inneholder taushetsbelagt informasjon. Jfr. Offl. §13/Fvl. §13)

Dato: 26.02.2012

Forord:

Proessen med arbeidet av denne oppgaven var i begynnelsen problematisk ettersom det opprinnelige temaet mitt ble alt for stort, og dermed måtte jeg finne noe annet som kunne begrenses noe mer. Jeg endte opp med en problemstilling og et tema som var langt utenfor det jeg i utgangspunktet hadde planlagt, men likevel har det vært en spennende og en lærerik prosess i arbeidet med denne oppgaven.

Det mest spennende med oppgaven var arbeidet som førte til at jeg kom til en løsning på en problemstilling jeg lenge har knyttet spørsmål til, og i den sammenheng vil jeg gjerne takke respondentene som var behjelpelig med å svare på spørsmålene mine.

Jeg vil også takke veilederen min, Georg Inge Panzer for å være behjelpelig med gode råd og veiledning, og som tok seg tid til meg når jeg har hatt behov for det.

Sammendrag:

Det har lenge vært et problem at funksjonshemmede ofte blir utestengt fra flere viktige samfunnsområder og da også arbeidslivet. Arbeide for å sikre funksjonshemmedes rettigheter har lenge vært et aktuelt tema som det er blitt arbeidet mye med, og likevel er det noe som mangler. Og kampen for funksjonshemmedes rettigheter var selve grunnlaget for at Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, som i dag kalles FFO, ble stiftet i 1950.

Da Manneråkutvalget kom med NOU 2001:22 «Fra bruker til borger» i 2001 var den klare konklusjonen at funksjonshemmede systematisk ble utestengt fra viktige samfunnsområder, og gjennom denne rapporten ble det klart at et styrket rettsvern var nødvendig. Men fem år senere kunne man nedtrykt konstatere at barrierene fremdeles var der, og at det i tillegg hadde oppstått nye siden 2001.

Denne rapporten gir også ulike grunner til hvorfor mennesker med ulike funksjonsnedsettelser holdes utenfor arbeidslivet, og en av grunnene er at mange har en oppfatning at dette er en ulønnet arbeidskraft. Denne oppfatningen kommer fordi arbeidsgivere ikke kan se yrkesmulighetene en med nedsatt funksjonsevne innehar, og dels fordi markedet ikke har tilrettelagt nok, både når det gjelder det fysiske og de individuelle tiltakene.

Denne oppgaven kan gjøres veldig stor og omfattende hvis om den ikke begrenses noe. Jeg har dermed valgt å skrive ut ifra følgende problemstilling:

Hvordan er tilretteleggelsen i Namsos kommune? Og hvordan kan eventuelt dette gjøres bedre?

Valget for denne problemstillingen er basert på brukernes egne opplevelser, og hvordan de føler at det er tilrettelagt. Det er tross alt de som har et handikap å leve med, og dermed er det mest interessant å høre deres meninger slik at Namsos kommune har en liten «pekepinne» på hva de skal fokusere mest på når det gjelder tilretteleggelse.

Oppbyggingen av oppgaven vil i hovedsak bygge på artikler, lovverk og informasjon fra blant annet FFO, Namsos kommune og rullestolbrukere i Namsos kommune.

Dette er ment som en tverrfaglig oppgave, og kvalitativ metode som innebærer dybdeintervju vil bli brukt.

Innholdsfortegnelse:

<u>1.0 Innledning</u>	s. 1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	s.1
1.2 Avgrensning	s.2
1.3 Problemstilling	s.2
<u>2.0 Interesseorganisasjoner</u>	s.3
<u>3.0 Gjeldende rett i arbeidslivet</u>	s.3
<u>4.0 Definisjon på nedsatt funksjonsevne</u>	s.5
<u>5.0 Individuell og universell tilrettelegging</u>	s.6
<u>6.0 IA-avtalen</u>	s.7
<u>7.0 Barrierer</u>	s.7
<u>8.0 Gap-modellen</u>	s.8
<u>9.0 Metoden</u>	s.9
9.1 Gjennomføringen	s.10
<u>10.0 Analysen</u>	s.11
10.1 Litt generelt om respondentene	s.11
10.2 Begrensninger	s.12
10.3 Tilgjengelighet	s.12
10.4 Namsos kommune og barrierer	s.13
10.5 Transport	s.14
<u>11.0 Konkusjon</u>	s.16
<u>12.0 Litteraturliste</u>	s.17

1.0 Innledning:

Det er veldig synd at enkelte grupper mennesker blir utelatt fra arbeidslivet på grunn av en funksjonsnedsettelse, men det er også synd at de blir utelatt fra samfunnet generelt, ettersom det blant annet er fire barrierer som er med og blokkerer. Men dette er absolutt noe som kan gjøres noe med hvis alle legger ned en felles innsats. Mennesker med en funksjonsnedsettelse har like mye å bidra med i samfunnet som alle andre, det er bare det at det ikke alltid er tilrettelagt godt nok for deres spesielle behov.

Arbeidsledigheten hos funksjonshemmede har konstant vært lav, og dette til tross for en lang periode med oppgang frem til finanskrisen rammet oss i 2008. Det har også vært en historisk politisk satsing på å fremme yrkesdeltakelsen hos de med nedsatt funksjonsevne. Tilretteleggingen kunne absolutt vært bedre flere steder, og det er godt å se at man endelig tar tak og gjør noe med dette.

Arbeidskraften er avgjørende med tanke på ressursene i samfunnet, men arbeidsdeltakelsen er også svært viktig når det gjelder helheten av samfunnet.

Norge har hvis vi skal sammenligne med andre europeiske land en lav arbeidsledighet, men enkelte grupper, blant annet funksjonshemmede, blir stående utenfor arbeidslivet. Dette vises til hos regjeringens NOU 2012:6 *Arbeidsrettede tiltak*.

Ettersom oppgaven er som den er så er det absolutt en fordel å være tydelig på om det er lovfestede rettighetsfestede tiltak, eller ordninger/ytelser brukerne kan få- men ikke har rett på. Jeg tror nok det blir en lett blanding ettersom diskriminerings- og tilgjengelighetsloven lovfester en del rettigheter, samtidig kan det dukke opp noen rettigheter i løpet av oppgaven som ikke er lovfestet direkte i loven men som jeg likevel mener de har rett på.

Bakgrunn for valg av tema:

Som tidligere nevnt er jeg nå langt unna det jeg opprinnelig tenkte å skrive om, ettersom jeg i utgangspunktet hadde tenkt å skrive om folkemord. Og da med tanke på hvilke forhold som må ligge til rette for å skape folkemord.

Etter en samtale med veileder slo jeg det temaet fra meg ettersom det kom til å bli alt for omfattende, og ikke minst vanskelig.

Jeg gikk deretter over til terror- og folkemord bestemmelse, og hvorfor disse blant annet ikke ble satt i gang samtidig. Dette fant jeg også ut at kom til å bli vanskelig, ettersom det kunne bli vanskelig å få samlet inn relevant stoff. Dette er et nytt tema spesielt med tanke på det som skjedde 22. Juli, og dermed kunne det ha vært få som ville ha uttalt seg angående denne saken såpass tidlig.

Grunnen til at jeg valgte det temaet jeg har valgt om funksjonshemmedes rettigheter er fordi det er nærliggende, og det er lettere å finne stoff om. Dessuten er det et tema som er veldig aktuelt, og som kan vise seg å være spennende å finne ut mer om.

Det er mer tilrettelagt per dags dato enn for bare noen år siden, men likevel er det mange tiltak som kan gjøres for å gjøre livet for funksjonshemmede enda bedre.

Avgrensninger av oppgaven:

Denne oppgaven kan gjøres veldig stor og innholdsrik hvis man går inn for det. Dermed må det avgrensninger til for at oppgaven ikke skal skli helt ut.

Jeg har dermed valgt å begrense funksjonshemmede til rullestolbrukere ettersom jeg har fått inntrykk av at det er de som sliter mest i dagens samfunn.

Jeg har også valgt å begrense til Namsos kommune, og hvordan akkurat de håndterer funksjonshemmedes rettigheter.

Dette fordi Namsos kommune er nabokommunen til kommunen jeg bor i for øyeblikket, og jeg tilbringer mye tid i Namsos ettersom jeg både har familie og jobb der. Det er derfor interessant å finne ut hvor mye de anstrenger seg med tanke på tilretteleggingen av blant annet rullestolbrukere.

Problemstilling:

Det er her et ønske om å finne ut hvordan tilretteleggingen i Namsos er for øyeblikket. Er det bra eller er det overkommelig?

Problemstillingen blir dermed rett og slett: *Hvordan er tilretteleggingen i Namsos?*

Jeg har dermed merket meg flere punkt som absolutt kunne vært gjort bedre siden jeg begynte med oppgaven, og som jeg ikke tenkte over tidligere. Det kommer dermed til å bli lagt vekt på brukeres erfaringer, og hvordan de klarer seg i hverdagen.

Interesseorganisasjoner:

Det er noen organisasjoner som har mer interesse for funksjonshemmede enn andre, og som arbeider daglig for at de skal få de rettighetene de trenger og behøver for klare seg gjennom en tøff hverdag.

I denne sammenhengen kan Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO), Landsforeningen – for hjerte og lungesyke (LHL) og Norges handikapforbund nevnes. Spesielt FFO er opptatt av funksjonshemmedes rettigheter, og har arbeidet hardt i mange år, nærmere bestemt siden 21. September 1950, for å få gjennomslag for noen av forslagene. FFO jobber fagpolitisk, som betyr at de bruker vitenskapelige kilder når de mener noe angående en sak, i tillegg til at de aktivt bruker erfaringer fra brukere og selvsagt interessepolitikk vedtatt av deres kongress.

LHL har ikke sitt hovedfokus på funksjonshemmede, men det finnes hos dem også. De har blant annet skrevet om funksjonshemmedes rettigheter som arbeidstaker.

Norges handikapforbund er også en interesseorganisasjon som jobber for funksjonshemmedes rettigheter, og de vil ha full likestilling og samfunnsdeltakelse ettersom det er problematisk for mennesker med en nedsatt funksjonshemming å komme til overalt.

Gjeldende rett i arbeidslivet:

Loven som rangerer aller høyest når det kommer til funksjonshemmedes rettigheter er diskriminerings- og tilgjengelighetsloven fra 2008, men også folketrygdloven fra 1997 sier noe om deres rettigheter, spesielt når det kommer til utbetaling av stønader o.l. for de som rett og slett ikke kan arbeide. Helse- og omsorgstjenesteloven av 2011 kan også nevnes ettersom den omhandler blant annet forebygging og tilrettelegging for de med nedsatt funksjonsevne.

Formålet til diskriminerings- og tilgjengelighetsloven jfr. § 1 er som nevnt ovenfor å sikre likeverd innenfor arbeidslivet, og spesielt når det gjelder utlysning av stillinger, ansettelse, omplassering, forfremmelse, opplæring, lønn, arbeidsvilkår og ved opphør av arbeidsforhold, men den skal også sikre at alle får like muligheter og rettigheter når det gjelder samfunnsdeltakelse. Spesielt punktene som er nevnt ovenfor når det gjelder arbeidslivet er det viktig at disse er tilstede, ettersom det er her det er lettest for en arbeidsgiver å diskriminere hvis vedkommende ønsker det. Og dette skal skje på

uavhengig basis når det gjelder funksjonsevne eller ikke, og loven skal hindre diskriminering på grunn av en nedsatt funksjonsevne.

I forarbeidene til § 1 står det også under Innst. O.nr 68 (2007-2008) at loven skal bidra positivt til nedbygging av samfunnsskapt barrierer når det gjelder de funksjonshemmede, og skal også hindre at det skapes nye slike barrierer.

Dette står også skrevet i Ot. Prp.nr 44 (2007-2008) at bestemmelsene i § 1 ikke innebærer direkte rettigheter eller plikter, verken for myndigheter eller enkeltpersoner. Med dette menes det at formålsbestemmelsen har pedagogisk betydning når det gjelder hvilke hensyn som man ønsker å ivareta gjennom utformingen av denne loven. Det gjøres også rede for i hvilken grad gjeldende norsk rett gir vern mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Diskriminerings- og tilgjengelighetslovens § 4 gir et uttrykkelig forbud mot diskriminering, og her gjelder både direkte og indirekte diskriminering. I direkte diskriminering ligger de fysiske hindringene som en handling eller unnlattelse som har som formål å gjøre at en person med en funksjonshemming føler seg dårligere behandlet enn andre i tilsvarende situasjon. Når det gjelder indirekte så er det handlinger angående nøytrale bestemmelser, betingelser, praksis, handling eller unnlattelse som nevnt ovenfor gjør at vedkommende føler seg dårligere behandlet enn andre i samme situasjon. Forskjellsbehandling som derimot er ment for å oppnå et saklig formål anses ikke som diskriminering så lenge det ikke går utover den uforholdsmessige inngripningen som gjør at personen/e føler seg dårligere behandlet enn andre. Det kan sies at det skal ganske mye til før en handling blir sett på som saklig når det gjelder diskriminering.

Folketrygdloven går mer inn på hva man har krav på når man ikke er i arbeid, som blant annet stønader og arbeidsavklaringspenger. Formålet er dermed å gi en inntekt som gir økonomisk trygghet til den som ikke har mulighet til å arbeide. Hjelp til selvhjelp er også et stikkord som brukes i denne formålsparagrafen, slik at man kan klare seg best mulig i det daglige liv.

Nedsatt funksjonsevne – hva er definisjonen på det?

Ifølge diskriminerings- og tilgjengelighetsloven er det slått fast at det er forbudt å diskriminere personer med nedsatt funksjonsevne, både direkte og indirekte jfr. § 4. Men hva legges egentlig i dette begrepet?

Det er etter hvert blitt mange forskjellige forklaringer på hva funksjonshemming egentlig er.

Det er også blitt lagt til flere kategorier av funksjonshemming de siste årene som ikke har vært tilfelle tidligere, deriblant psykiske lidelser.

Et eksempel på hva som legger i begrepet nedsatt funksjonsevne kommer blant annet i regjeringens st. melding nr.40 (2002-2003) 1.5: «**Funksjonshemming** oppstår når det foreligger et gap mellom individets forutsetninger og omgivelsenes utforming eller krav til funksjon.»

I forarbeidene til § 4, 4 ledd står det nærmere bestemt hva som omhandler fysiske, psykiske og kognitive funksjonsnedsettelsesevne.

Fysisk nedsettelsesevne innebærer bevegelses-, syns- eller hørselsfunksjon. Med nedsatt psykisk nedsettelsesevne menes sykdommer og tilstander som går under kategorien psykiske lidelser, mens nedsatt kognitiv funksjonsevne innebærer en redusert evne til mentale prosesser som hukommelse, språk, informasjonsbearbeidelse, problemløsning og ervervelse av kunnskap og erfaring.

Men loven legger ikke bare beskyttelse på personer som har en funksjonsnedsettelse, den forbyr også diskriminering på grunn av funksjonsevne som tidligere har vært nedsatt, vil kunne bli nedsatt i framtiden og på grunn av funksjonsevne som antas å være nedsatt jfr. § 4. For det er heller ingen forutsetning at personer med nedsatt funksjonsevne blir funksjonshemmet, ettersom en person likevel kan fungere godt ellers i samfunnet og ikke bli utelatt i så stor grad.

«Formålet med å angi et diskrimineringsgrunnlag er ikke for å avgrense hvilke personer som omfattes av lovens vern, men å fastlegge hvilken form for diskriminering som er regulert av loven. « (forarbeidene til § 4. Ot.prp nr.44 (2007-2008) 5 ledd

I Jobbstrategien for personer med nedsatt funksjonsevne for 2012 finnes det under punkt 4 en oversikt over hva Statistisk sentralbyrå (SSB) har funnet ut som kan være en nedsatt funksjonsevne. Dette er basert på en årlig undersøkelse som er en tilleggsundersøkelse til Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) om funksjonshemming og funksjonshemmede innenfor arbeidsmarkedet.

Begrepe funksjonshemming og nedsatt funksjonsevne defineres ikke helt likt, men statistikken gir likevel mye informasjon angående personer med en nedsatt funksjonshemming.

For som jeg nevnte ovenfor så er ikke funksjonshemming bare noe fysisk, men også ting som ikke kan ses med det blotte øye som for eksempel mage-, tarm-, nyre- eller leversykdom. Jeg har da valgt å fokusere på rullestolbrukere i denne sammenhengen, og det kommer fram ovenfor at det er ganske mange som sliter med akkurat dette.

Individuell og universell tilrettelegging:

I diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 4 står det igjen en henvisning til både §§ 9 og §§ 12 der det står utdypende angående universell utforming og individuell tilrettelegging. Den individuelle tilretteleggingen innebærer at arbeidsgiveren skal foreta en individuell tilrettelegging for å sikre at en arbeidstaker eller arbeidssøker får eller kan beholde jobben ved da å gå gjennom både arbeidsplassen og arbeidsoppgavene som finnes. Det skal også være en tilrettelegging når det gjelder tilgangen til opplæring og annen kompetanseutvikling samt at det er muligheter for vedkommende å få framgang i arbeidet på lik linje med de andre.

I 4 ledd står bestemmelsen for kommunens oppgave for en individuell tilrettelegging, og da spesielt i forhold til tjenestetilbudet etter helse- og omsorgstjenesteloven. Dette for å sikre at en person med nedsatt funksjonsevne får et likeverdig som alle andre.

Den universelle tilretteleggingen gir uttrykk for at den offentlige virksomheten skal arbeide målrettet og aktivt for å fremme universellutformingen innenfor virksomheten. Dette gjelder da også for private virksomheter som rettes mot det allmenne, altså mot samfunnet selv.

Utformingen eller tilretteleggingen skal skje gjennom de fysiske forholdene som finnes, samt informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), og dette gjøres for å sikre at flest mulig kan benytte seg av virksomhetens alminnelige funksjoner.

Både den individuelle og den generelle utformingen er like når det gjelder at disse utformingene ikke skal medføre en uforholdsmessig byrde for virksomheten, og det skal legges særlig vekt på det å bygge ned funksjonshemmedes barrierer.

IA-avtalen:

Dette fører meg naturlig nok over til IA-avtalen. En slik avtale som dette skal bidra til å redusere sykefraværet, beholde eldre i arbeidslivet og samtidig øke ansettelsen av mennesker med funksjonshemming. Som følger av denne avtalen er det blitt store endringer i de bedriftene som praktiserer dette, både når det gjelder innenfor helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid samt personalforvaltning.

Etter en periode med utprøving av IA-avtalen er det bevist at den ikke har noen automatisk effekt, og for å kunne oppnå gode resultater så er det viktig med lokal forankring, helhetlig og gjennomteknig, informasjon og involvering av alle nivåene i bedriften. Med denne kommer det da en implementering av holdningsendring og nye roller både for den som er arbeidsgiver og arbeidstaker. Avtalen har ikke vært en positiv endring for de med funksjonshemming, ettersom graden av arbeidslivsdeltakelse ikke har vært betydelig. Men selv om målet med å ansette flere med funksjonshemming ikke ble nådd, så har avtalen oppnådd at adgangen til å la være å ansette en person som var mest kvalifisert for et arbeid dersom en med funksjonshemming søkte tatt i bruk, selv om det så langt er et begrenset antall tilfeller. Selv om det er et begrenset antall, så er det likevel et positivt tegn at arbeidsgivere er mer åpne for ny og spennende arbeidskraft.

Barrierer:

FFO har funnet flere barrierer som er til hinder for at funksjonshemmede og kronisk syke ikke har mulighet til å skaffe seg eller beholde inntektsgivende arbeid i tillegg til jobbstrategiens barrierer som jeg kommer tilbake til senere.

Ettersom det var en del barrierer som FFO presenterte så velger jeg å konsentrere meg om den som omhandler manglende tilrettelegging, ettersom denne er mest relatert til problemstillingen min. Dette kan da igjen føre til oppsigelse, som kanskje var unødvendig hvis tilpasningene var små.

Manglende tilrettelegging og oppsigelse:

«Funksjonshemmede og kronisk syke har rett til å få tilrettelagt arbeidssituasjonen sin. Arbeidsgiver plikter å foreta rimelig individuell tilrettelegging av arbeidsplass og

arbeidsoppgaver for å sikre at en arbeidstaker eller arbeidssøker med nedsatt funksjonsevne kan få eller beholde arbeid, har tilgang til opplæring og annen kompetanseutvikling samt kan utføre og ha mulighet til fremgang i arbeidet på lik linje med alle de andre. « (FFOs rettighetscenter, s.13)

I 2010 hadde 55 prosent av ansatte med en form for funksjonshemming fått tilpasset arbeidssituasjonen. Dette tilsvarer noe den samme andelen som i 2009.

Av de som ikke har fått en slik tilpasning kom det fram at 22 prosent hadde behov for en slik tilpasning. Av dem som allerede hadde fått noe tilrettelegging, var det 19 prosent som hadde behov for enda mer tilpasning.

Mange har problemer med å få tilrettelagt sine arbeidsoppgaver, og dette skyldes nok at arbeidsgiver ikke ønsker å tilrettelegge for arbeidstakerne med nedsatt funksjonsevne.

Mange arbeidsgivere frykter nok at kostnadene skal bli for store eller at det er vanskelig å gjennomføre.

(FFOs rettighetscenter, 2011)

I en e-post til Grete Crowo i FFO viser hun til at ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) var det totalt 542 000 funksjonshemmede i alderen 15-66 år i andre kvartal 2011. Av disse var 42 prosent i arbeid. Andelen med sysselsatte har over tid vært stabil. Sysselsettingen blant funksjonshemmede er lavere enn befolkningen sett under ett, ettersom det på samme tid var 13 000 arbeidsledige funksjonshemmede. Mange av disse med nedsatt funksjonsevne kunne ha arbeidet om bare forholdene hadde ligget til rette for det.

I andre kvartal 2011 var det i følge tall fra SSB 78 000 ikke-sysselsatte funksjonshemmede som ønsket seg til arbeid, av disse var 22 000 under 30 år. Selv om mange av disse ikke søker aktivt etter arbeid, så er det likevel slik at mange av disse kan delta i arbeidslivet og samtidig gjøre en god jobb.

Gap- modellen:

Denne modellen viser til forholdet mellom individets forutsetninger og miljøets tilrettelegging og krav, og at det finnes et misforhold mellom disse to forholdene.

Modellen viser avstanden (funksjonstapet) som finnes mellom individets personlige forutsetninger på den ene siden og kravene og tilgjengeligheten omgivelsene stiller på den andre siden. Og i mellom dette skal ulike tiltak bygge bro for å minske denne avstanden.

Denne avstanden forminskes ved hjelp av miljø og tilrettelegg. Kort og greit kan denne

modellen forklares ved at det er mangel på samsvar mellom individets forutsetning og kravene som samfunnet stiller til hvert enkelt individ.

Et problem med denne modellen derimot er at kravene samfunnet stiller er konstant, og den sier heller ikke noe om hvor ansvaret ligger når det gjelder at ikke alle kan delta aktivt i samfunnet.

Organisasjoner for funksjonshemmede vil nok også hevde at manglende deltakelse som regel skyldes det faktum at samfunnet ikke tar hensyn til behovene de funksjonshemmede har.

Metoden:

Ved gjennomføring av en undersøkelse er det viktig å velge den riktige metoden for å få en best belysning av den valgte problemstillingen, og det er metodevalget som avgjør hvordan jeg skal samle inn empirien. Dette kan gjøres enten gjennom en kvalitativ eller kvantitativ metode.

Hvordan kan jeg sikre at eventuelle svar på problemstillingen blir gyldige og pålitelige? (Jacobsen 2005) Undersøkelsesopplegget kan virke inn på akkurat dette, og det kan gi store konsekvenser hvis valget som tas er feil.

En kvantitativ data er empiri i form av tall, enten gjennom naturlige tallstørrelser eller symboler for ord. Mens kvalitative data er empiri som kommer i form av ord som formidler en mening eller synspunkt.

Forskjellen mellom disse ligger i åpenheten til hvor åpen forskerne er for nye innspill og overraskende informasjon i løpet av tidsrommet datainnsamlingen pågår. Den kvantitative tilnærmingen kan ofte være lite åpne for informasjon som ikke er kjent på forhånd, mens den kvalitative tilnærmingen er mer åpen.

Den tilnærmingen jeg velger å bruke til min oppgave er den kvalitative tilnærmingen, og jeg velger denne tilnærmingen fordi den gir mest utbytte for å fremme problemstillingen min på best mulig måte med tanke på at jeg ønsker nyanserte svar for best å få fram forskjellene, ettersom mennesker forstår og fortolker situasjoner ulikt. Den enkelte responder får dermed gi sin individuelle og unike forståelse av et forhold som skal belyses. (Jacobsen 2005)

Innenfor denne undersøkelsesmetoden har vi forskjellige metoder for å samle inn dataen som trengs, og det kan vi blant annet gjøre gjennom det individuelle og åpne intervjuet, og det er denne metoden for innsamling av data som er mest vanlig når det skal gjennomføres kvalitativ metodeundersøkelse. Jeg ønsket i utgangspunktet å intervju om lag 5 respondenter ettersom det hadde vært det mest gunstig, men jeg fikk dessverre bare tak i 4 tilslutt. Alle disse bor i Namsos kommune, og de sitter i rullestol. Dette tilsier dermed at det ikke vil være representativ verken for Namsos eller landet generelt, men man kan likevel få et innblikk i deres hverdag og hvilke utfordringer de eventuelt møter.

Eller hvis problemstillingen er uklar, og vi har behov for eksponering. Eksponering krever ofte åpenhet og fleksibilitet, noe denne tilnærmingen gir. I utgangspunktet har vi en problemstilling som vi vil belyse, men på grunn av fleksibiliteten denne tilnærmingen gir så kan denne endres etter hvert som vi får vite mer. Prosessen blir dermed interaktiv, som vil si at vi kan velge å gå tilbake og endre problemstillingen og datainnsamlingsmetoden etter hvert som vi ser at det må gjøres. Det som er skrevet ovenfor her er fordelene ved denne tilnærmingen.

Det er også ulemper ved denne problemstillingen, og den første er at den er ressurskrevende ettersom intervjuer noen ganger kan ta lang tid. Vi må dermed ende med å måtte begrense oss til og kun nøye oss med få respondenter. Dette gjør dermed at representativiteten ikke blir dekkende nok, og dette er en ulempe på den måten at svarene ikke blir utfyllende nok. (Jacobsen 2005)

Gjennomføringen:

Det ble gjennomført intervju med 3 respondenter, selv om det ønskelige tallet var 5. Grunnen til dette er først og fremst at jeg bare fant 4 navn som hadde mulighet til å la seg intervju, men i tillegg så lå den ene av respondentene på sykehus. Jeg hadde også for kort tid til å finne en erstatter, og dermed ble det så mange som det ble.

Det var ikke en enkel oppgave å finne respondenter ettersom jeg ikke har kjennskap til noen som sitter i rullestol i Namsos kommune per dags dato. Jeg måtte derfor ta kontakt med kommunen og høre om de hadde kjennskap til noen.

Etter ei stund kom de opp med 4 respondenter som ønskelig ville la seg intervju angående det aktuelle temaet.

Intervjuene var varierende, alt fra halvtimen til 15 minutter. Noen hadde mer å si enn andre angående temaet.

Analysen:

Litt generelt om respondentene.

Jeg hadde skrevet ned noen spørsmål på forhånd før jeg startet ringerunden min, men spørsmålene var veldig åpne ettersom jeg var ganske åpen for svarene jeg kunne få tilbake. Jeg ville først og fremst ha svar på hvordan de fungerer i samfunnet, og om det er enkelt for den enkelte å komme fram dit de skal.

Som nevnt ovenfor så tok intervjuene alt fra halvtimen til 15 minutter. Noen hadde mer å si enn andre ettersom de fleste egentlig ikke hadde vært veldig mye i byen på grunn av vanskeligheten med å komme seg på buss, og at det heller ikke var enkelt å skaffe taxi som tok rullestoler. De hadde dog alle vært i byen, men alle i forskjellig grad.

Alderen til respondentene var 49 år (Jostein), 58 år (Tore) og 50 (Hans Petter).

Det er jo egentlig ikke noen alder, og de kunne fint ha arbeidet noen år til hvis det ikke hadde vært for funksjonshemmingen. Det er også en alt for ung alder til og bare å bli sittende hjemme, uten å komme seg ut for å være en del av samfunnet.

Det at det er et stort gap mellom de politiske målsettingene som er satt og virkeligheten når det gjelder funksjonshemmedes deltakelse og likestilling er noe som ikke burde vært akseptert, men det er nå slik realiteten er. Gapet er absolutt mindre nå enn for noen år tilbake. Som nevnt tidligere i gap-modellen så stilles det kanskje for store krav til individets personlige forutsetninger på den ene siden og mot kravene og tilgjengeligheten omgivelsene stiller på den andre siden. Det er dermed viktig at samfunnet blir tilrettelagt på en så god måte at tilgjengeligheten for mennesker som lever med en funksjonsnedsettelse er på noenlunde lik linje med tilgjengeligheten for mennesker som ikke har en slik funksjonsnedsettelse eller kronisk sykdom. Og dette påpekes også i FFOs merknad til Justiskomiteen.

(Statsbudsjettet 2012 *FFOs merknader til stortingets justiskomité*, 17. oktober 2011.)

Begrensninger:

Det at de skal møte begrensninger ut over den begrensningen de allerede har i form av funksjonshemmingen er rett og slett ikke bra. Alle har rett til å føle seg som en del av samfunnet uansett hvilket handikap de har.

Alle tre respondentene mente at det stort sett var greit, men at det likevel var mange steder man kunne gjort noe med.

Jostein bruker blant annet å være mye på Robrygga i Namsos ettersom han har fastlegen sin der. Og der var det blant annet slik at de måtte åpne dørene selv, noe som blir veldig tungt og vanskelig med rullestolen. Det mest ideelle hadde vært om det hadde vært en knapp som det gikk ann å trykke på slik at dørene automatisk gikk opp.

Det er selvfølgelig snille mennesker som hjelper til hvis det er behov for det, men som han sa: *Jeg vil jo helst klare meg selv*». Og det er jo helt klart forståelig. Jeg har en følelse at de fleste som er handikapede føler at de er til bry for samfunnet, nettopp fordi de trenger så mye assistanse når tilretteleggingen ikke er tilstede.

Tore og Hans Petter er nesten aldri i byen, og da på grunn av at det er vanskelig å få med seg rullestolen på bussen ettersom det ikke finnes plasser der det finnes hjelpemidler i form av opphøyd fortau eller elektronisk ramp som det er mulig å kjøre på. Jeg kan faktisk ikke komme på noen steder der jeg har sett slikt, og det kunne heller ikke Hans Petter. Bybussene i byen har heller ikke noen form for elektronisk ramp slik at de kan kjøre om bord i bussen selv, og det har heller ikke bussene som kjører mellom Namsos og Trondheim.

Tilgjengelighet:

Jeg tenkte aldri tidligere over når jeg gikk nede i byen at enkelte steder skulle det for eksempel ha vært bredere gater, eller lavere fortauskanter, men det er først når du mister evnen til å kunne gå på dine egen føtter at du oppdager hvor mye som egentlig kunne vært gjort for å gjøre det bedre. Nettopp det at jeg har to friske føtter å gå på og dermed ikke har noen begrensninger, gjør at jeg lettere kan bevege meg i sentrum hvis jeg skal noe.

Alle skulle rett og slett ha satt seg i rullestol for en dag, bare for å kjenne på følelsen av og ikke komme til overalt de vil. Og det å måtte se seg om etter en utvei når det ikke er mulig å komme seg veien du opprinnelig tenkte å bruke, kan være svært innimellom.

Det er to sentrer i Namsos by, og jeg lurte på i intervjuene hva de syntes om tilgjengeligheten på disse. I Namsos er det slik at de aller fleste av både butikker og kafeer har forflyttet seg fra bygatene de siste årene og inn på disse sentrene, og dermed er det en fordel for tilretteleggingen om disse er bygget på en grei måte med tanke på de med rullestol.

Amfi senteret ble bygget først, og dette senteret har i løpet av de siste tre årene bygget en opphøyning rett før ei rulletrapp som kan være vrien for rullestolbrukere. Dette kommenterte både Jostein og Hans Petter at de ikke syntes noe som helst om. Namsos storsenter ble bygget i 2005 og er bedre tilrettelagt enn Amfi senteret, men likevel er det begrensninger også her. Blant annet er heisen for trang, spesielt hvis det er en veldig stor rullestol som skal inn der. Hans Petter kjørte en gang i tiden en slags «scooter» av en rullestol, og i følge han hadde han ikke sjans til å komme seg inn i heisen på Namsos storsenter. Og med tanke på at det beste og største handicaptoalettet befinner seg i andre etasjen der, så er det også en forutsetning at de kommer seg inn i heisen. Toalettet i første etasje derimot er plassert ganske vrient. Det er riktignok laget skråtrapp dit, men det er veldig trangt og smalt for å komme seg dit. I tillegg står det en stolpe der som er rart plassert som gjør det vanskeligere å komme seg inn på handicaptoalettet.

Et av punktene i handlingsplanen for funksjonshemmede i St.meld.nr. nr. 40 er et mer tilgjengelig samfunn. Og det at Namsos kommune har planlagt en utbygging av samfunnshuset/rådhuset er absolutt et skritt i riktig retning. Dette gjør dermed det lettere for de som allerede arbeider i kommunen, men også for nye ansatte i fremtiden og andre mennesker med en funksjonshemming som trenger å komme seg en tur dit.

Namsos kommune og barrierer:

Etter et intervju med Namsos kommune så er de veldig beviste i forhold til de fire barrierene som regjeringen har lagt fram i sin jobbstrategi, spesielt i forhold til tilsetningsprosesser i forhold til arbeid. For øyeblikket finnes det ansatte i Namsos kommune, både som er over og under 30 år.

Det er jo kommet fram av jobbstrategien til regjeringen at det er helst personer under 30 år som blir stående uten arbeid, og mange av disse ønsker også å være i arbeid ettersom arbeid bidrar til både økonomisk trygghet, sosial tilhørighet samtidig som de gir de anledning til å bruke evner og krefter som de innehar.

Jeg har tidligere nevnt jobbstrategien som regjeringen har utformet og her nevnes fire barrierer i henhold til arbeidslivet, men disse kan da også brukes med hensyn til samfunnet generelt hvis man ser litt nærmere på det. De fire barrierene omhandler diskriminering, kostnader, produktivitet og informasjons- og holdningsbarrieren.

I henhold til oppgavens problemstilling velger jeg da å ha mest fokus på kostnads- og produktivitetsbarrieren

Kommunen har også uttalt at det er produktivitetsbarrieren av de fire tidligere nevnte barrierene som byr på størst utfordring. Og dette er fordi at selv om mennesker med en funksjonsnedsettelse får god og individuell oppfølging på arbeidsplassen, så vil man oppleve at produktiviteten går ned, ettersom arbeidsevnen ikke er like stor som hos andre. Til tross for dette så har de flere ansatte som har en funksjonsnedsettelse, så noe rett i forhold til de problemer som medfølger til denne barrieren har de likevel fått til.

Nå vet jeg ikke om det er tilfelle i Namsos kommune, men kostnadsbarrieren kan nok være en grunn til at tilretteleggingen ikke er bedre enn den er flere steder. Det blir rett og slett for dyrt å gjennomføre tiltakene som er nødvendig for at de med funksjonsnedsettelse skal fungere optimalt. Det ikke mange er klar over er at det finnes stønader og lignende som det går an å søke om.

I forhold til IA-avtalen som er nevnt tidligere er det punktet angående økt ansettelse av funksjonshemmede som er relevant. Namsos kommune har gitt klart uttrykk for at de er en IA-kommune, og de prøver dermed så godt de kan å leve opp til målene om økt ansettelse av mennesker med en nedsatt funksjonsevne. Og når det er behov for spesielle hjelpemidler, så ordner kommunen dette for vedkommende så langt det lar seg gjøre.

Transport:

For de aller fleste er transportmulighetene en forutsetning for deltakelse i samfunnet, og det er det som gjør at de kan ta seg en kafe sammen med venner og bekjente innimellom.

Dette med transport var et felles problem for alle tre. Jostein har ikke prøvd og tatt bussen enda, ettersom han som regel blir kjørt privat. Og i tillegg bodde han ganske sentralt slik at det var muligheter for å dra på egenhånd hvis han ikke hadde annen transport. Men han hadde likevel lagt merke til at problematikken med å komme seg ombord var tilstede.

De to andre respondentene hadde prøvd og tatt bussen i det minste en gang, men dette var vrient ettersom de alle sammen er ganske avhengig av rullestolen sin. I tillegg er det ikke opphøyd fortau der busstoppene er, så det er jo i praksis ganske umulig. Verken jeg eller respondentene kunne komme på noen steder der det var en slik opphøyning av fortauet. Tore kan i verste fall bruke krykker i ca. 100 meter, men det høres tungvint ut og både skulle ha rullestolen i tillegg til krykker på siden for å komme seg ned til byen. For Hans Petter er det ikke noe alternativ å ta bussen ettersom han er helt avhengig av stolen på grunn av en lammelse på mesteparten av venstresiden av kroppen. Så med mindre det blir installert elektronisk rampe på bussene så kommer han seg ikke noe sted.

Taxi er visst ikke så enkelt å få tak i heller, ifølge respondentene. Ifølge Jostein så er det bare 3 taxier i Namsos kommune som er beregnet på mennesker med en nedsatt funksjonsevne.

Og det er jo klart at dette er alt for få i følge min mening. Nå har jeg ikke fullstendig oversikt over hvor mange eksakt det er i Namsos som har behov for en slik tilrettelegging av taxi, men med tanke på at jeg har hatt kontakt med 4 med nedsatt funksjonsevne, så er det absolutt ikke nok. Og det er garantert flere enn de jeg har snakket med også.

Kort og greit så var de enige om at det stort sett var greit med tilretteleggelsen. Men en annen ting var de også enige om: *Hvis man tar seg en tur ut i gatene, så finner man mye å gjøre noe med!*». Det er ofte de små og ubetydelige detaljene som «vanlige» mennesker ikke bryr seg om eller tenker over som byr på store problemer for de som sitter i rullestolen, og som samtidig er veldig avhengig av den.

Konklusjon:

Det var en fin opplevelse i møte med respondentene, og det å få høre deres erfaringer og meninger angående noe som andre mennesker ikke tenker over til vanlig var veldig lærerikt. Og jeg kommer så absolutt til å tenke i større grad over hvordan tilretteleggelsen for mennesker med funksjonsnedsettelse utvikler seg i Namsos kommune i nærmeste framtid. Jeg kommer nok også til å tenke over hvor mye enklere det er for meg å dra på butikken å handle, og hvor heldig jeg er som har begge føttene mine friske.

Ettersom dette kvalitative undersøkelsesopplegget ble utført med så få respondenter, så er nok ikke validiteten god nok for å dekke hele Namsos kommune under ett. Også det faktum at det bare ble undersøkt en spesiell type funksjonsnedsettelse gjør nok heller ikke validiteten god nok, men jeg tror nok samtidig det er rullestolbrukerne som absolutt har mest problemer med tanke på tilgjengeligheten nede i selve byen.

Det er ikke mye som skal til for at rullestolbrukere føler seg mer inkludert i samfunnet, å gjøre daglige oppgaver for dem enklere.

Flere taxier som er ment for rullestolbrukere, forhøyet felt der bussen stopper (eventuelt en elektronisk ramp som de kan kjøre rullestolene sine på), lavere fortauskanter og bedre tilgjengelighet når det gjelder handikaptoalett. De har like mye krav på å føle seg som en del av samfunnet som oss andre, og det kan de også hvis bare tilretteleggingen blir bedre i nærmeste framtid.

Litteraturliste:

- Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (2011) *FFOs merknader til stortingets justiskomite*. Oslo.
http://www.ffe.no/upload/FFO%20mener/Merknader/2012/merknad_jk.pdf Hentet: 15.3.2012
- Gap modellen (Store medisinske leksikon). (12.9.2011) *I store norske leksikon* Hentet: 16.4.2012
- Jacobsen, Dag Ingvar. 2005. *Hvordan gjennomføre undersøkelser: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Høyskoleforlaget.
- NOU 2001:22 *Fra bruker til borger: En strategi fra nedbygging av funksjonshemmedes barrierer*. Oslo: Sosial og helsedepartementet. 29.6.2001
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/dok/nouer/2001/nou-2001-22/14.html?id=144285>
Hentet: 15.3.2012
- NOU 2012:6 *Arbeidsrettete tiltak*. Oslo. Avgitt til arbeiderdepartementet 9.2.2012.
Hentet: 25.2.2012
- Odelstingsproposisjon nr. 44 (2007-2008) *Om lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne*. Oslo
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/otprp/2007-2008/otprp-nr-44-2007-2008.html?id=505404> Hentet: 5.5.2012
- Regjeringens jobbstrategi: *Jobbstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne* 6.10.2011
<http://www.ks.no/PageFiles/18044/Funksjonshemmede%20og%20arbeid%20-%20en%20kunnskapsstatus.pdf> Hentet: 25.2.2012
- St.meld.nr. 40 (2002-2003) *Nedbygging av funksjonshemmedes barrierer: Strategier, mål og tiltak i politikken for personer med nedsatt funksjonsevne*. Oslo. Sosialdepartementet.
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/dok/regpubl/stmeld/20022003/stmeld-nr-40-2002-2003-/1.html?id=197130> Hentet: 25.2.2012

FFOs rettighetssenter *Et arbeidsliv for alle?* Arbeidsdeltakelse og funksjonshemmede -
hva er problemet i praksis? 2011

[http://www.ffo.no/upload/Rettghetscenteret/Dokumenter/Et%20arbeidsliv%20for%20alle.
pdf](http://www.ffo.no/upload/Rettghetscenteret/Dokumenter/Et%20arbeidsliv%20for%20alle.pdf)